

MÁRTON-NAPI HAGYOMÁNYOK, SZOKÁSOK

November 11-e Szent Márton napja. Mint minden ünnepnek, úgy ennek is megvannak a maga hagyományai, népszokásai, jellegzetességei. Ehhez a naphoz különösen sok babonát, szokást köt a néphagyomány. Mindemellett Márton-nap a 40-napos adventi böjtöt megelőző utolsó nap, amikor a jóízű és gazdag falatozás, vigasság megengedett.

A MÁRTON-NAP TÖRTÉNETE

A legenda szerint Szent Márton a Római Birodalom Pannónia tartományának **Savaria (mai Szombathely)** nevezetű városában látta meg a napvilágot 316-ban vagy 317-ben (a pontos dátum kérdéses). A római császár katonájaként szolgáló Márton a franciaországi Amiens városában egy hideg téli estén odaadta meleg köpenyének felét egy koldusnak. Aznap éjszaka álmában megjelent Jézus a koldus alakjában. Innentől kezdve pedig fordulat állt be Márton életében: Isten szolgálatába állt. *Jóságáról már élete során is legendák keringtek, s az alázatos misszionáriust püspökké akarták szentelni.*

SZENT MÁRTON

A monda szerint, mikor ennek hírért vette, az érte jövő küldöttek elől a szolgálékú Márton a ludak óljában bújt el. A szárnyasok azonban gágogásukkal, szárnyuk verdesésével óriási zajt csaptak, így elárulták Márton rejték helyét. Végül **Mártont 371-ben püspökké szentelték** és haláláig, 398-ig Tours-ban segítette a rászorulókat.

November 11-e a naptárban ősidők óta a *téli évnegyed kezdő napja*, amikor nagy eszem-izomot rendeztek: asztalra tették az újbort, ettek-ittak, s fenéig ürítgették a poharakat, hogy a következő esztendőre is jó termés legyen.

A rómaiak Aesculapiust (Aszklepiosz), az orvosistent ünnepelték ilyenkor, s ludat öltek, amely pedig a hadisten, Mars szent madara volt. A harcias madarak gágogásukkal egyszer megmentették Rómát a gallok éjszakai orv rajtaütésétől.

A lúd római „beceneve“, az „avis Martis“ (Mars isten madara) afféle régi szófejtéssel „Márton madara“ lett a keresztény naptárban.

MÁRTON NAPJA, MINT IDŐJÓSLÁS NAPJA

A tapasztalat szerint Szent Márton napja körül legtöbbször elromlott az idő, és leesett az első hó. A népi hagyomány úgy tartja, ha Szent Márton „fehér lovon érkezik“, azaz Márton napján esik a hó, akkor enyhe tél lesz, amennyiben „barna lovon nyargalász“, vagyis nem esik hó, akkor kemény, havas télre számíthatunk. „*Eljött Márton szürke lovon*“, mondták akkor, ha enyhe, szürke és latyakos volt az idő e napon, és ilyen esetben szintén télre számítottak.

Egy kalendáriumi regula szerint: „Márton napján, **ha a lúd jégen jár**, akkor **karácsonykor vízben poroszkál**“. Egy további időjósítás pedig azt mondja, hogyha Márton jókedvű, akkor bizony kemény lesz a tél. A Márton-napi időjósításhoz kapcsolódik egy olyan hagyomány, mely szerint a ropogásra

sült libának a mellcsontjáról óvatosan lefejtették a húst, és szemügyre vették a mellcsontot: amennyiben a sült liba mellcsontja fehér színű és hosszú volt, akkor hosszú, havas, hideg télre számítottak. Ha a mellcsont barna és rövid volt, csak amolyan fekete karácsonyos, locs-pocs, sáros időre lehet számítani.

MÁRTON-NAPI LUDASSÁGOK

Mit nevezünk Szent Márton vesszejének?

- ❑ A pásztorok ezen a napon egy csomó vesszőt adtak ajándékba azoknak a gazdáknak, akiknek a barmai kijártak a legelőre, a csordába.
- ❑ Ez a nyaláb vessző volt Szent Márton vesszeje.
- ❑ Márton vesszeje többágú volt, s úgy tartották, ahány ága van, annyit malacozik a disznó.
- ❑ Tavasszal pedig ezzel a vesszővel hajtották ki az állatokat. Szent Márton vesszejével

A MÁRTON-NAPI LAKOMÁK

A Márton-napi liba-lakomáról szóló első írásos beszámoló 1171-ből származik. A régi időkben Szent Márton napja jelentette a paraszti év végét, ilyenkor zárták le az éves gazdasági munkákat és ilyenkor vette kezdetét a téli pihenő időszaka. A cselédek ilyenkor kapták meg évi bérüket és hozzá ráadásként egy libát, mert a szárnyasok nyáron felduzzadt hadát a tél beállta előtt meg kellett tizedelni.

Márton-napon országszerte lakomákat rendeztek, hogy egész esztendőben bőven ehessenek, ihassanak. Úgy tartották, minél többet isznak, annál több erőt és egészséget isznak magukba. Ilyenkor már le lehetett vágni a tömött libát. A hiedelem szerint Szent Márton napján ludat illik enni, mert aki Márton napján nem eszik libát, az egész évben éhezni fog. A liba húsból szokás volt a papnak is küldeni, mégpedig az állat hátsó részéből. Innen ered a „püspökfalat“ szavunk is.

MÁRTON-NAPI LIBA-LAKOMA

„A bornak Márton a bírója“- tartja a hiedelem, azaz ezen a napon a bort mindenképpen meg kell kóstolni. A must ilyenkor változott borrá, az egész évi fáradozás gyümölcse ekkor mutatkozott meg, az eredménnyel pedig szívesen el is dicsekedtek a boros gazdák. Márton a nagyobb borvidékeken az újbor védőszentjeként is ismert.

“A bornak Márton a bírója!”